

elsülhet! Inkább ismeretlen tettes ellen tegyünk feljelentést, és gyanúkat csak az általunk – feltételezések nélkül – bizonyítani tudott információk mértékéig közöljük a rendőrséggel!

Ne szegje kedvünk, ha a rendőrség elsőre „bűncselekmény hiányára” hivatkozva, vagy más kitérő indokkal megtagadja a nyomozást, mert a megtagadással szemben panasszal lehet élni, ami rendszerint eredményes, és az ügyészségek elrendelik a nyomozást, ha beadványunk alapján az alóban megalapozott!

Igyekezünk azonban minél többet segíteni a rendőrségnek, mert sajnos ilyen ügyekben nagyon kevés a tapasztalatuk!

ÜGYÉSZSÉGEK

A területileg illetékes ügyészségek jó partnereink lehetnek egy-egy eljárásban. Valami miatt érettebb, jobb jogértelmezők, mint a legtöbb hatóság, és ha épp nem ülnek hosszú-hosszú időn át egy megkeresésen, akkor számíthatunk a segítségükre. Akár közigazgatási ügyben tapasztalunk mulasztást hatóság részéről, akár büntetőügyben kívánunk feljelentést tenni, az ügyészségek megkeresése előbbre mozdíthatja az ügyet.

- ▶ A Ket. 118. szakaszának (1) bekezdése alapján hatóság jogszabálysértése esetén az ügyész óvással élhet és a határozat végrehajtásának a felfüggesztését is elrendelheti.
- ▶ Emellett az ügyészségekről szóló többször módosított 1972. évi V. törvény 2. szakasza (módosítva: 1997. évi LXX. törv.) és a 3. szakasz d.) pontja alapján (Megállapította: 2004. évi XXIX. törv. 2. § (1).) a természetkárosítás megelőzése érdekében is közre járhat, és élhet a „felszólalás és figyelmeztetés” eszközével, és a 16. § 1.) bekezdése alapján figyelmeztetést is nyújthat.

„ZÖLD OMBUDSMAN”

Hazánk büszke lehet arra, hogy a világon elsőként született olyan ombusmani poszt, ami a következő generációk életminőségének védelmével környezet- és természetvédelmi feladatokat lát el. Pontos nevén a „jövő nemzedékek országgyűlési biztosa” és hivatala segítséget nyújt bármi olyan ügyben, ahol veszélyeztetve látja tág értelemben az egészséges környezethez való alkotmá-

nyos jogot, és fel tud lépni minden olyan ügyben, amely ez ellen rejthet kockázatot. Bizonyos tekintetben a hivatal hathatós eszközökkel tud fellépni akár a környezetre kockázatot rejtő események magakadályozása érdekében, bizonyos tekintetben viszont még a hivatalnak is elégtelenek az eszközei. Az azonban tény, hogy partneri hozzáállású segítséget kaphatunk a hivatal (<http://jno.hu>) munkatársaitól.

POLGÁRI PER KEZDEMÉNYEZÉSE

A természetvédelmi törvény lehetőséget teremt arra is, hogy polgári peres eljárásban kérjük a bíróságot, hogy kötelezze a vélt környezet- ill. természetkárosítót a tevékenységének eltiltásától, ha azt felperesként kérjük. A lehetőség remek, azonban a gyakorlatban – azonos tartalmú közigazgatási döntések hiányában – nehéz eredményt elérni. A polgári peres eljárásban az ilyen jellegű kezdeményezések esetén nekünk kell majd állni a bí-

róság által kirendelt igazságügyi szakértői megbízások díjat, amelyek több millió forintos tételre is rúghatnak, arról nem is beszélve, hogy pervesztés esetén a teljes perköltség megtérítésére kötelezhet a bíróság, ami szintén jelentős összeg lehet.

Ennek okán – saját tapasztalatink alapján – azt javasoljuk, hogy csak nagyon-nagyon előkészített, alátámasztott pert kezdeményezzen bárki is, jól válasszunk jogi képviselőt, aki lelkiismeretesen tájékoztat minden kockázatról, és lehetőleg készüljünk fel egy esetleges pervesztésre is. Ma már szerencsére áll az országban rendelkezésre olyan jogászai segítség, akik kellő szakértelemmel nyújtanak jogsegélyt az ilyen közérdekű perekhez (pl.: www.emla.hu, www.tasz.hu) és van olyan támogató, aki egyéb költségek biztosításával is segíthet ilyen közérdekű perekben (pl. www.okotars.hu), de ennek ellenére azt javasoljuk, hogy ez az utolsó lehetőség maradjon, mert a bíróságok következetlen döntéshozása aggasztó.

Kiadja a Beklen a Nagykunsági Civil Társadalomért Alapítvány (5420 Túrkeve, Ecsegi u. 22.). A kiadvány elkészítését támogatta az Ökotárs Alapítványon keresztül a Norvég Civil Alap (Norvégia, Lichtenstein és Izland kormányai az EGT finanszírozási mechanizmuson keresztül). Felelős kiadó: Barna Tamás. Irta: Sallai R. Benedek, Tóth István, dr. Bornemissza Imre. Készült 3000 példányban 2010-ben.

Tippek és tanácsok környezet- és természetvédelmi jogérvényesítéshez civileknek

A jog halála, ha nem alkalmazzák. Jogállamot pedig csak következetes jogalkalmazással lehet építeni. Hazánk környezet és természetvédelmi jogszabályi háttere jócskán lehetőséget teremtene arra (főként a kapcsolódó egyéb jogszabályokkal, nemzetközi egyezményekkel együtt), hogy természeti értékeinket megvédjük, és környezeti állapotunk megóvjuk és az egészséges környezethez való alkotmányos jogunknak érvényt szerezzünk, ha ezen jogszabályokat következetesen alkalmazzák a hatóságok.

Sajnos ez azonban nem valósul meg, sőt, néha inkább ellentétes döntéseket

látunk a hatóságok részéről.

A Beklen Alapítvány és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület együtt és külön-külön 2005 óta foglalkozik intenzíven ilyen természetvédelmi jogvédő munkával, és ennek tapasztalataiból született ez a kis szórólap, főként annak céljából, hogy másokat is ösztönözzön arra, hogy próbáljuk rászorítani közösen a hatóságokat egy következetesebb jogszabály alkalmazásra, és a környezet- és természetvédelméről szóló jogszabályok betartására. Szórólapunk egy tapasztalatainkat összefoglaló tanácsadó, amelynek célja a tájékoztatás és segítségnyújtás.

ÁLTALÁBAN AZ ELJÁRÁSOKRÓL

2005-ben kezdtük meg természetvédelmi jogi érdekvérvényesítési tevékenységeinket. Azóta számunkra nyilvánvalóvá vált, hogy a legtöbb természetvédelmi hatóság legfőképpen arra igyekszik koncentrálni erőfeszítéseit, hogy valamilyen formában megállapítsa illetékességének, vagy hatáskörének hiányát. Ha véletlenül tagadhatatlanul illetékes, és hatásköre is van (pl. egy már folyó eljárásban), abban az esetben az ügyfél jogainkat fogják megkérdőjelezni. Alapítványunk és a programban partner Nimfea Természetvédelmi Egyesület az első 20 természetvédelmi eljárásból 14 esetben tapasztalta, hogy a hatóság megpróbált kitérni az eljárás alól, vagy egyszerűen beadványunkat elutasította ügyféli jogállás megtagadásával. Ezt a hatóságok akár minden további nélkül megismétlik, és egymás után – akár bírósági felülvizsgálatban már számunkra kedvező döntésű korábbi tapasztalat esetén is – újból és újból eljátszák.

Tanács: semmilyen körülmények között ne tágtítsunk. Egy érintőlegesen környezetvédelmi ügyben ügyfél jogokkal élhetünk, ha szerveztünk működési területe fedi az érintett terület és alapszabályunkban a környezet- vagy természetvédelem jelen van. Ne adjuk fel! Minden további nélkül éljünk „fellebbezéssel”, forduljunk ügyészséghez (a *Ket. 118. szakaszának (1) bekezdése hivatkozva kérhetünk óvást*), vagy fordulhatunk a másodfokú szervhez intézkedést kérve, de ne hagyjuk magunkat lerázni, mert az biztos, hogy azt a legtöbb hatóság megpróbálja!

ADATHOZZÁFÉRÉS

Számos környezeti kockázatról csak hallomásból, „pletyka” szinten értesültünk. Az első feladat, hogy tényeket ismerjünk meg. Keressük meg a nagy valószínűséggel érintett hatóságokat, és próbáljuk megtudni mi is a „tényállás”.

Az iratmegismerésre elvileg jogszabály biztosította lehetőségünk van. A legfontosabb jogforrás e tekintetben a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló *1992. évi LXIII. (röviden: „adatvédelmi”) törvény*, amit csak kiegészít és bővít a Aarhusi Egyezmény (*Országgyűlés a 2001. évi LXXXI. törvénnyel hirdette ki*). Ezen két jogforrásra hivatkozva elvileg nódunk van betekintést nyerni egy-egy folyó ügy irataiba - csupán kérnünk kell.

Az adatvédelmi törvény 19. szakaszának (3). bekezdése szerint az adatkezelő szervnek kötelessége biztosítani, hogy az általuk kezelt adatokhoz „bárki” hozzáférjen. Az adatkezelő szervnek nincs

joga azt vizsgálni, hogy a kérelmező miért kíváncsi kért adatokra, miként azt sem, hogy mit akar majd azokkal kezdeni.

Próbáljunk mindenképpen minél teljesebb, pontosabb képet kapni egy-egy eljárásról!

ÜGYFÉL JOGOK

Az iratmegismerésre, egy megindult eljárásban ügyfélként is jogunk van, és főleg, ha be kívánunk avatkozni, akkor kézenfekvő, hogy mielőbb ügyfélként is bejelentkezzünk. Minden bizonnyal mind az ellenérdekelt fél, megpróbálja majd ezt ellehetetleníteni, néha a hatóság is gáncsot próbál vetni, de ne hagyjuk magunkat!

Az ügyféli beavatkozás lehetőségét számos jogszabályhely biztosítja:

- ▶ Közigazgatási hatósági eljárás szabályairól szóló *2004. évi CXL. törvény 15. §-a* is jelentősen kiterjesztette az ügyfél fogalmát
- ▶ Környezet védelméről szóló *1995. évi LIII. törvény 98. § (1) bek.*, amit a hatóságok nem értelmezhetnek szűkőn, hiszen a *Legfelsőbb Bíróság 1/2004. KJE sz. jogegységi döntése* definiálta azon ügyfajtákat, ahol egy zöld civil ügyfél lehet.
- ▶ Az Országgyűlés a *2001. évi LXXXI. törvénnyel* hirdette ki a környezeti ügyekben az információhoz való hozzáféréstől, a nyilvánosságnak a döntéshozatalban történő részvételéről és az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításáról szóló, Aarhusban, 1998. június 25-én elfogadott Egyezményt, amelynek 9. cikke előírja, hogy biztosítani kell a nyilvánosság számára a közigazgatási és bírói eljárásokhoz való hozzáférést, hogy megtámadhassák magánszemélyek és hatóságok olyan lépéseit és mulasztásait, amelyek ellentmondanak a környezetre vonatkozó nemzeti jog rendelkezéseinek.

ELJÁRÁS KEZDEMÉNYEZÉSE

Ha épp nem engedélyezési eljárásba potyantunk, ahol jogorvoslattal tudnánk élni, abban az esetben nekünk kell kezdeményezni eljárást megindítását. Mikor megismertük/felismertük egy tevékenység környezeti kockázatit azonnal kezdeményezni kell egy levélben a természeti/környezeti értékek veszélyeztetésétől való eltiltást a területileg illetékes „zöld hatóságnál”,

vagy eljárás megindítását az ügy jobb feltáráására. Első fokon az országban a környezet- és természetvédelmi, vízügyi felügyelőségek járnak el, több/kevesebb lelkesedéssel és hozzáértéssel. Sajnos néha több levelet is írni kell, mire mozdulnak, de ha szerencsénk van, akkor egy alapos és jó eljárásban maga a hatóság tesz hathatós lépéseket a kockázatok elhárítására.

Sajnos azonban ez a ritkább, így rendszert nekünk kell folyamatos ösztönző beadványokkal kérni az eljárást, annak elmaradása esetén a másodfokú szervnél, az Országos Környezet- és Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség az első fokú hatóság kötelezését az eljárás lefolytatására.

Nem szabad feladni, következetesen nyomást kell gyakorolni, hogy a hatóságok ellásák feladataikat.

TÁRS ELJÁRÁSOK

A legtöbb környezetvédelmi, természetvédelmi ügy olyan, hogy jellegéből adódóan lehetőséget teremt arra, hogy több hatóságnak is illetékessége és hatásköre legyen. Ha a probléma termőföldet érint, célszerű bejelentést tenni a területileg illetékes földhivatalnál, ha humánegészségügyi vonatkozása is van, akkor az ÁNTSZ-nél, ha építési, bontási ügy, akkor az első fokú építési hatóságnál, ha vadászati, akkor a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatalnál – és így tovább. Törekedjünk minél szélesebb körben minél több hatóságot megkeresni, semmit ne tegyünk egy lapra. A hatóságok kötelesek elvileg megkeresni az illetékességgel és hatáskörrel rendelkező közigazgatási szervet, így beadványunk nem vész kárba, ellenben egy kis esélyt kapunk, hogy más szempontból is kivizsgálják az ügyet.

RENDSZERSZÉKSÉGI FELJELENTÉS

Amennyiben a természetkárosítás olyan mértéket öltött, hogy a veszélyeztetett természeti érték pénzben kifejezett mértéke komoly, vagy egyéb környezeti kockázattal jár, abban az esetben a büntető törvénykönyv 280.-281. szakasza alapján (környezetkárosítás, természetkárosítás) rendőrségi feljelentést is célszerű tenni.

Legyünk óvatosak, nehogy hamis vádat válassunk meg, mert akkor a puska visszafelé is

